

scat Butlletí

de la Societat Catalana de Terminologia

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Maig-juny de 2011 | Núm. 24 | Crèdits

scaterm.iec.cat

En aquest número...

- Les nostres notícies
- Altres notícies
- Cròniques
- El terme és notícia
- Novetats
- Agenda
- El web recomanat

Recordeu que...

...us podeu **subscriure** al Butlletí si no el rebeu encara.

...podeu adquirir i consultar la revista *Terminàlia* i les obres de la col·lecció «**Memòries de la Societat Catalana de Terminologia**» al Portal de Publicacions de l'IEC.

Les nostres notícies

Premi de la Societat Catalana de Terminologia

S'ha fet la 2a convocatòria del Premi de la Societat Catalana de Terminologia, instituït l'any 2009, que té per objectiu promoure la recerca terminològica entre els investigadors joves dels Països Catalans. La dotació del premi és de 1.000 € i l'obra premiada es publicarà dins la col·lecció «Eines de Terminologia» de la SCATERM. Podeu consultar les bases del premi a la pàgina web <http://blocs.iec.cat/scaterm/premis-i-beques/institucio-del-premi-de-la-societat-catalana-de-terminologia/bases-del-premi/>.

Altres notícies

El TERMCAT celebra el 25è aniversari

El TERMCAT va celebrar el seu 25è aniversari amb un acte al CaixaForum el dia 6 d'abril. En aquest **acte**, es va presentar l'obra *El diccionari terminològic*, que recull els criteris metodològics del Centre per a l'elaboració de diccionaris.

Amb motiu d'aquest 25è aniversari, el TERMCAT ha editat també el vídeo *Presentació del TERMCAT. 25 anys* i el recull fotogràfic *25 anys del TERMCAT en imatges*.

Cròniques

IX Jornada de la SCATERM: «Terminologia i llenguatge jurídic»

El dimecres 18 de maig va tenir lloc a la sala d'actes de la Facultat d'Economia i Empresa de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) la IX Jornada de la SCATERM, emmarcada dins del XIV Seminari sobre Dret i Llengua que organitza cada any la Facultat de Dret de la UAB. Van inaugurar l'acte, que versava sobre terminologia i llenguatge jurídic, Isabel Pont, secretària general de la UAB, i Jaume Martí, president de la SCATERM.

A continuació, Jordi Nieva, professor del Departament de Dret Administratiu i Dret Processal de la Universitat de Barcelona, va fer un recorregut per la història de la llengua en relació amb el dret per veure com s'ha arribat a la situació lingüística actual en aquest àmbit i va acabar il·lustrant la ponència amb una anàlisi breu d'alguns problemes terminològics concrets.

Seguidament, Manel Hatero, de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, va fer pública l'existència del *Diccionari jurídic català*, la presentació oficial del qual és prevista per al propinent 23 de maig, i es durà a terme la Sala Prat de la Riba de l'IEC.

Van completar la informació sobre el *Diccionari jurídic català* Josep M. Mestres, Patricia L. Vitri i Guida Cussó, del Servei de Correcció Lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans, amb una proposta de redefinició dels conceptes *unitat terminològica* i *terme* i amb l'anàlisi crítica dels reculls terminològics juridicoadministratius que s'han elaborat fins ara, la qual va cloure amb la formulació d'unes propostes pràctiques per al tractament de les unitats lèxiques no nominals en els reculls terminològics d'aquest àmbit.

Entroncant amb la primera ponència, Andrés Urrutia, professor de la Facultat de Dret de la Universitat de Deusto, també va donar una visió general de la història de la llengua basca vinculada al món jurídic i va donar a conèixer la traducció al basc que s'ha fet del Codi civil.

En la taula rodona sobre l'encaix entre juristes i lingüistes, Apel·les Carod-Rovira, professor de l'Escola de Pràctica Jurídica i de la Facultat de Ciències Jurídiques de la Universitat Rovira i Virgili, va justificar per què no s'utilitza habitualment el català als jutjats i va considerar que juristes i lingüistes no van de la mà. Tanmateix, Narcís Mir, responsable de seguiment normatiu i desenvolupament estatutari en afers de la Unió Europea de la Secretaria d'Afers Exteriors del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya, va opinar que juristes i lingüistes han de ser indissociables i que el màxim exponent és el jurista lingüista; també va aprofitar la intervenció per a situar el català dins el marc de la Unió Europea.

A la tarda, Agustí Pou, professor del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona, va aportar una visió panoràmica del llenguatge jurídic i va il·lustrar la ponència amb referències al bon o mal ús que es fa de la terminologia jurídica catalana.

Posteriorment, Agustí Espallargas, dels Serveis d'Assessorament Lingüístic del Parlament, va posar en coneixement de l'auditori els principis lingüístics que regeixen els textos legislatius del Parlament de Catalunya i de la coherència d'aquests principis amb el tractament i la fixació de la terminologia en les lleis.

Xavier Rull, professor del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili, va plantejar l'opció de recórrer a la tradició i a la perspectiva diacrònica per determinar els usos i el règim verbal d'algunes de les unitats terminològiques actuals de l'àmbit jurídic.

I, en darrer lloc, Mercè Lorente, professora del Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la Universitat Pompeu Fabra, va mostrar com es pot enriquir WordNet 3.0 amb terminologia jurídica, i va convidar a col·laborar-hi les persones de l'àmbit del dret, especialment per a donar resposta als problemes semàntics amb què topa l'eina actualment.

La Jornada va acabar amb un breu balanç, a càrrec de Francesc Galera, i amb la cloenda de Joan Lluís Pérez Francesch, delegat de la rectora per a Estudiants i professor del Departament de Ciència Política i Dret Públic de la UAB, que va convidar els assistents a visitar l'exposició conjunta de la Facultat de la Dret amb la Biblioteca de Ciències Socials de la UAB.

Sílvia Freile (Tècnica Lingüística dels Serveis Lingüístics de la UB)

Convit. 2n Congrés de Serveis Lingüístics de Territoris de Parla Catalana

Després del 1r Convit, celebrat a Girona el dies 16 i 17 de juliol de 2009, Reus ha pres el relleu en la comesa de recordar aquella lletra de convit amb què Antoni M. Alcover va fer una crida a tots els pobles de llengua catalana, organitzat per l'Ajuntament d'aquest municipi del Baix Camp.

L'objectiu d'aquesta nova trobada ha estat compartir experiències i inquietuds dels serveis lingüístics, i també proposar eines i estratègies que permetin l'adequació al nou context social i que responguin a les necessitats presents i futures. En aquest context, és evident que hi tenen un paper destacat la immigració i l'àmbit empresarial.

Aquest 2n Convit, que ha tingut lloc a la mateixa capital del Baix Camp els dies 24 i 25 de març de 2011, ha partit d'aquesta premissa per a desenvolupar els dos eixos que l'han configurat: la llengua i la immigració, d'una banda, i la llengua i l'empresa, de l'altra.

El primer dia del Congrés s'inicià amb la ponència titulada «Immigració internacional, diversitat cultural i llengua», a càrrec d'Andreu Domingo, subdirector del Centre d'Estudis Demogràfics de la Universitat Autònoma de Barcelona, seguida d'una taula rodona moderada per Coia Ballesté, delegada de Catalunya Ràdio al Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, que es qüestionà l'èxit de la integració lingüística practicada al Principat de Catalunya («Integració lingüística reeixida?»), en què participaren: Amado Alarcón, sociòleg i professor de la Universitat Rovira i Virgili; Patricia Lorena, alumna de cursos de català per a persones adultes; Mohamed Hilal Bent Ali, en representació de Som.cat; Anna Saperas, en representació del Consorci per a la Normalització Lingüística, i Amanda Gascó, membre del Gabinet de Comunicació d'Escola Valenciana.

A la tarda del mateix dia s'abordaren els problemes de l'ús de la llengua en l'àmbit empresarial amb la ponència «Comunicació i empresa: reptes de futur», a càrrec de Josep M. Canyelles, promotor de Responsabilitat Global, i Eduard Parts, director general de l'Institut Superior de Màrqueting, complementada amb la taula rodona «El català ven», en la qual participaren: Luis Collado, director de Google Books i Google News a Espanya i Portugal; David Poudevida, director de Comunicació del Grup Bon Preu; Josep Bertran, coordinador de Comunicació de Repsol, i Sandra Álvarez, tècnica de selecció de l'empresa Golden Line.

A continuació, hi hagué la presentació d'experiències d'empreses concessionàries de serveis públics, a càrrec de Judit Batayé, directora de Màrqueting de Tram; Pere López, director de Comunicació del grup SAGESSA; Joan Riera, gerent de la Direcció d'Administracions Públiques de l'empresa Atento, i Alfred Roda, president de la fundació ADESMA.

En acabat, els assistents van poder gaudir d'una visita facultativa al Centre de Lectura guiada pel president d'aquesta entitat, Jordi Agràs Estalella.

L'endemà, dia 25, es destinà a l'última taula rodona, coordinada per Xavier Graset, periodista i «home de ràdio», que versà sobre «llengua, immigració i empresa als territoris de parla catalana», en la qual van intervenir: Alà Baylac-Ferrer, professor de la Universitat de Perpinyà; Marc Cortès, cap del Servei de Política Lingüística del Govern d'Andorra; Immaculada Cerdà, cap de la Unitat de Normalització Lingüística de la Diputació de València, i Elvira Riera, subdirectora general de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

A continuació, es desenvolupà la presentació de vint pòsters, nou de l'àmbit llengua i empresa i onze del de llengua i immigració, en què es van exposar experiències que anaven des del Voluntariat per la llengua, el Parla.cat o el Llenguatges fins al cercador de recursos per a l'acolliment, un mètode d'alfabetització en català per a nousvinguts o l'acolliment lingüístic universitari, entre altres, i es dugué a terme la lectura de les conclusions del Convit 2011, a càrrec de Jordi de Bofarull, responsable de l'Àrea de Llengua Catalana del Servei Lingüístic de la Universitat Rovira i Virgili.

Tot seguit, Josep Murgades, catedràtic de filologia catalana de la Universitat de Barcelona, pronuncià la conferència «Per paraules que són accions, les vostres. Al·locució als col·legues dels serveis territorials de llengua».

El Congrés finalitzà amb un dinar de cloenda, durant el qual es lliuraren els Premis Convit: es va atorgar a Joan Beltran el Premi a la trajectòria de promoció de la llengua catalana entre la societat, i a Daniel Olivares el Premi a una iniciativa concreta de promoció de la llengua i la cultura catalanes. A continuació, es van dur a terme dues visites guiades per la ciutat.

Cal felicitar el comitè organitzador i el comitè tècnic, i especialment la conductora del Congrés, Raquel Prius, pel magnífic i puntual desenvolupament de totes les sessions.

Esperem que el proper Convit, que tindrà com a amfitrió o bé l'Ajuntament de Perpinyà o el d'Alcúdia, podrà tenir en compte també els interessos dels serveis lingüístics que no es dediquen específicament a la immigració ni a la dinamització, aspectes que han centralitzat les dues primeres edicions d'aquests congressos.

Josep M. Mestres i Sílvia Teulats (Servei de Correcció Lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans)
Eva Rodríguez Ollé (Centre de Normalització Lingüística de l'Hospitalet)

Conferència sobre els recursos lingüístics i terminològics de l'Institut d'Estudis Catalans

Per la transcendència que té amb vista a una implantació terminològica efectiva, un aspecte que no s'ha de perdre mai de vista és la difusió pública dels avenços terminològics i dels recursos de què podem disposar els estudiosos i el públic en general a cada moment. L'Institut d'Estudis Catalans, que és una institució sense finalitat de lucre que conrea l'alta cultura en el sentit més ampli del terme, n'és ben conscient, i per això, al costat d'obres d'erudició, publica també manuals i diccionaris per a facilitar la implantació de la terminologia científica catalana.

En aquesta perspectiva, el dia 2 d'abril de 2011, en el marc del Curs de correcció de textos organitzat per Òmnium Cultural Anoia, Josep M. Mestres, cap del Servei de Correcció Lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans i membre de la Junta Directiva de la Societat Catalana de Terminologia, va dictar a Igualada la conferència «Els recursos lingüístics i terminològics de l'Institut d'Estudis Catalans».

El conferenciant va comentar de manera succinta una **selecció** (lliurada als assistents en un quadernet de quatre pàgines) dels principals recursos lingüístics i terminològics de què disposa l'Institut d'Estudis Catalans en aquest moment

Després de la indefugible referència al diccionari i a la gramàtica normatius, i també a diverses publicacions lingüístiques de caràcter general, Josep M. Mestres es va centrar en les obres terminològiques de l'Institut. En primer lloc, va esmentar algunes obres del programa de recerca Diccionari de Ciència i Tecnologia, com ara el *Codi Internacional de Nomenclatura Zoològica*, el *Diccionari de geologia* i el *Diccionari de les ciències ambientals*. En segon lloc, va destacar els manuals de referència —generalment nord-americans— de carreres científiques o tècniques que es tradueixen en el marc del Projecte Scriptorium de l'Institut, en els quals té un paper important el Servei de Correcció Lingüística, ja que s'encarrega de coordinar i revisar la traducció que fan els especialistes de les àrees corresponents, preparar el text definitiu per a l'edició i fer-ne el seguiment fins que apareix publicat. Entre aquestes obres, va esmentar *Anàlisi química quantitativa* (2006), *Bioquímica* (2007), *Microorganismes* (2008), *Estadística per a científics i tècnics* (2009), *Física* (2011, 2 v.) i, molt especialment, *Els elements*, obra estètica amb una finalitat clarament divulgativa però amb un contingut científic d'alt nivell, que ha aparegut molt recentment amb motiu de l'Any Internacional de la Química. En darrer lloc, Mestres va comentar el full periòdic *Què Cal Saber?*, del qual s'ocupa també el Servei de Correcció Lingüística, que publica la Societat Catalana de Biologia des del mes de novembre de 1984 i que tracta de qüestions terminològiques relacionades amb l'àmbit de les ciències de la vida.

En conjunt, doncs, aquesta sessió va servir amb aprofitament l'objectiu anunciat a l'inici d'aquesta ressenya de fer un pas més en pro de la difusió de l'activitat terminològica que duu a terme l'Institut d'Estudis Catalans, la qual, malauradament, encara és un dels vessants menys coneguts de l'acadèmia catalana de les ciències i les humanitats.

Albert Soler i Dalmases (professor del Curs de correcció de textos d'Òmnium Cultural Anoia)

El terme és notícia

Les matrioixques

Els parlants, sovint, prenem paraules d'altres llengües i les adoptem a la nostra. A vegades ho fem per necessitat, a causa d'un buit denominatiu que necessitem cobrir i, a vegades, tan sols ho fem per seguir les tendències socials. El que no és tan freqüent és el cas que s'analitza a continuació, un manlleu que es converteix en un neologisme semàntic, ja que adquireix un significat figurat dins d'un camp temàtic concret.

Això succeeix amb el xenisme rus *matriochka* que és, segons el TERMCAT, una «nina de fusta pintada, buida per dintre i que es pot obrir per la meitat, que conté a l'interior un conjunt de nines idèntiques, de mida decreixent, que encaixen l'una dins l'altra». Pel que fa a la llengua catalana, no és una paraula normativa, ja que no apareix al *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC; però, en canvi, sí que apareix en altres diccionaris de referència, com és el *Gran diccionari de la llengua catalana* d'Enciclopèdia Catalana, i hi apareix adaptada ortogràficament: *matrioixca*. Des del TERMCAT, en canvi, es proposa una altra opció parcialment adaptada: *matrioixka* (seguint les recomanacions de la *Proposta sobre el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos al català* de l'IEC); al costat de *nina russa*, un sintagma que té el mateix significat, però que possiblement perd la ressonància de la cultura russa que aporta *matrioixca*, ja que, al cap i a la fi, és un xenisme rus.

FotoGraf-Zahl

A l'Observatori de Neologia trobem exemples de *matrioixca* contextualitzats en dos camps diferents: d'una banda, en el discurs cultural, amb el seu sentit literal, i, de l'altra, en el discurs polític, amb el sentit figurat de 'submissió d'algú cap a algú altre': «El PSC denuncia en el seu cartell electoral la “submissió” de Rajoy a Aznar en forma de *matrioixkes*», que va agafar popularitat gràcies al cartell electoral que va utilitzar el PSC en forma de crítica cap al PP; però també en el sentit de *successió* d'alguna cosa: «En tot cas, dins de la *matrioixka* de noms de la política andorrana, hi ha un grup que ha decidit fer del canvi el nom mateix de la coalició». En ambdós casos, té una importància evident la característica clau d'aquestes joguines d'encabir-se una dins l'altra des de la més petita fins a la més gran. Aquesta successió, tan gràfica, de nines de diferent importància, pel que fa a la mida, provoca que aquest terme cultural sigui fàcilment aplicable, de manera metafòrica, a altres camps.

Els parlants coneixen el concepte de *nina russa* i és per aquest motiu que, probablement, no els resultarà difícil copsar el sentit metafòric que ha pres el manlleu en el context polític. No obstant això, la presència d'aquest neologisme semàntic en la premsa política és encara discreta, però el fet que el sentit metafòric que ha pres el manlleu en aquest camp sigui tan gràfic i, a més, correspongui a un objecte tan quotidià com una joguina, ens fa suposar que la seva presència podria augmentar fàcilment.

Troblem, doncs, un manlleu del rus amb una forta connotació cultural que s'implanta en la llengua catalana de tres maneres diferents: amb una forma ortogràficament adaptada, amb una altra de parcialment adaptada i amb un sintagma alternatiu català. A més a més, s'hi ha establert també en forma de neologisme semàntic dins de la política. Ara bé, en quin moment podem considerar que el xenisme *matrioixca* ha esdevingut un neologisme semàntic? Si els parlants ja identifiquen el nou sentit del xenisme quan el troben en un context de política, podem considerar que el procés ja s'ha esdevingut. Probablement, els parlants no ens adonem de la successió de metamorfosis que pateixen els mots. Sembla que ens passa com a les matrioixques.

Queralt Alsina Cardona (Observatori de Neologia. UPF)

Novetats

Actes de la Jornada científica de Realiter «**Formació en terminologia: de la recerca en comunicació multilingüe a les competències per a l'exercici professional**», celebrada a Faro (Portugal) el 13 de maig de 2010.

Actualització dels criteris lingüístics i terminològics per a la localització de productes informàtics (TERMCAT)

ÀREA D'AGRICULTURA I PESCA. GABINET DE TERMINOLOGIA. *Diccionari d'agricultura*. Palma: Govern de les Illes Balears. Conselleria de Presidència, 2011. ISBN 978-84-614-7187-4

ÀREA D'AGRICULTURA I PESCA. GABINET DE TERMINOLOGIA. *Diccionari de ramaderia*. Palma: Govern de les Illes Balears. Conselleria de Presidència, 2011. ISBN 978-84-614-7188-1

GRAY, Theodore. *Els elements: Una exploració visual de tots els àtoms coneguts de l'Univers*. Institut d'Estudis Catalans; Publicacions de la Universitat de València; Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2011.

TIPLER, Paul A.; MOSCA, Gene. **Física per a la ciència i la tecnologia. Vol. 1: Mecànica: Oscil·lacions i ones; Termodinàmica.** Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2010.

TIPLER, Paul A.; MOSCA, Gene. **Física per a la ciència i la tecnologia. Vol. 2: Electricitat i magnetisme; La llum; Física moderna.** Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2010.

PuntoyComa, núm. 122 (butlletí dels traductors espanyols de la Unió Europea)

BAYNAT, M. Elena [et al.]. **Vocabulari forestal català-castellà-anglès-francès.** València: Universitat Politècnica de València, 2010.

Agenda

IV Seminari de Neologia: «Neologia catalana contrastiva» (Barcelona, 9 de juny)

Jornades «Llengua i ciència» (Barcelona, 21 de juny)

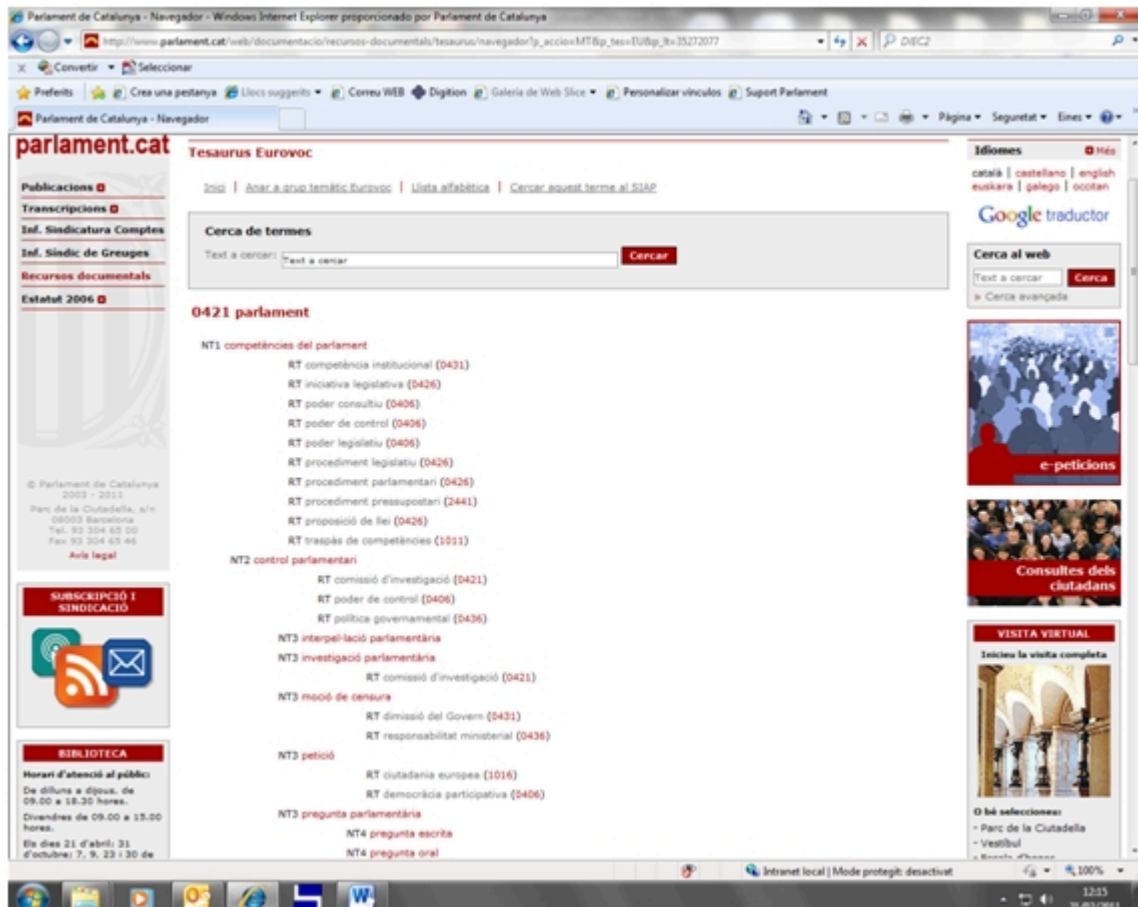
International Terminology Summer School 2011 (Colònia, 11-15 de juliol)

El web recomanat

Versió en català del tesaurus Eurovoc

L'Eurovoc és un tesaurus del Parlament Europeu, multidisciplinari i multilingüe, que permet indexar els documents gestionats per les institucions europees. Aquest tesaurus s'ha traduït a vint-i-dues llengües oficials de la UE i a algunes de no oficials.

La traducció catalana, feta al Parlament de Catalunya, inclou una versió adaptada a les necessitats d'aquesta institució. L'Àrea d'Arxiu del Departament d'Estudis Parlamentaris la utilitza des de l'any 2000 com a instrument de descripció per a indexar totes les iniciatives parlamentàries, i compta amb l'assessorament lingüístic i terminològic dels lingüistes del Parlament per a la traducció i l'adaptació dels termes. L'Arxiu s'encarrega també de mantenir i actualitzar aquesta eina i la posa a disposició de qualsevol usuari mitjançant el web que us presentem (<http://www.parlament.cat/web/documentacio/recursos-documentals/tesaurus>).

En concret, el web permet consultar la versió traduïda al català de la versió 4.3 de l'Eurovoc europeu i la versió catalana amb el desenvolupament propi —adaptada a la tasca i les funcions del Parlament de Catalunya, amb nous descriptors i no-descriptors. També permet descarregar les versions en PDF i consultar la versió original

multilingüe per mitjà d'un enllaç al web oficial de la UE. Finalment, ofereix un document de presentació i un d'ajuda a la consulta.

Agustí Espallargas (Serveis d'Assessorament Lingüístic del Parlament)

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

scat
term

D'acord amb el que estableix la Llei orgànica 15/1999, podeu exercir el dret d'accés, de rectificació, d'oposició i de cancel·lació de les vostres dades per correu electrònic a scaterm@iec.cat.